

Naturvårdsverkets författningssamling

ISSN 1403-8234

Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om inventering samt bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar;

NFS 2002:15

Utkom från trycket
den 13 juni 2002

beslutade den 22 maj 2002.

Föreskrifterna är upphävda genom NFS 2004:17, beslutade den 8 december 2004.

Med stöd av 13 § viltskadeförordningen (2001:724) och efter samråd med Sametinget föreskriver Naturvårdsverket följande och beslutar om följande allmänna råd.

Definitioner

1 § Nedanstående begrepp har i denna författning följande betydelse.

Sameby	enligt definition i rennäringslagen (1971:437).
Rovdjur	varg, björn, järv, lodjur och kungsörn.
Inventering	rovdjurens föryngringar och annan förekomst fastställs i tid och rum; används synonymt med begreppet <i>undersökning</i> i viltskadeförordningen (2001:724).
Inventeringsperiod	den tid som är lämpligast för inventering med hänsyn till arternas reproduktion, inventeringens effektivitet och kostnad; perioderna anges i <i>bilaga 1</i> .
Rovdjursansvarig	den tjänsteman på länsstyrelsen som är ansvarig för inventering av rovdjur.
Fältpersonal	länsstyrelsetjänstemän (fast anställda eller förordnade) som utför fältarbete och kvalitetssäkrar observationer; de är också kontaktpersoner gentemot samebyarna.
Rovdjurssamordnare	den ansvariga person som skall finnas i varje sameby.
Kvalitetssäkring	kontroll av föryngringar som görs på två nivåer eller av observationer.
Kriterier	kännetecknen enligt <i>bilaga 1</i> som anges för att fastställa om föryngring ägt rum och antal föryngringar.
Föryngring	inventering eller annan dokumentation som visar att varg, björn, järv eller lodjur har fött ungar i samebyn; för kungsörn gäller att ungar skall ha konstaterats vid boplatz eller som flygga inom revir; preciserade definitioner anges i <i>bilaga 1</i> .

Regelbunden förekomst	(när föryngring inte dokumenterats) spår eller andra observationer av varg, järv eller lodjur har dokumenterats vid olika tillfällen under minst tre månader under perioden november–maj (7 månader) i samebyn; för björn gäller perioden april–oktober och för kungsörn hela året.
Tillfällig förekomst	art som normalt inte uppträder i samebyn, men spår eller andra observationer har dokumenterats minst en gång under året.
Massdödande	en eller flera individer av en rovdjursart som dödat minst tio renar inom ett begränsat område under högst sju dygn.
Bidrag	av Sametinget lämnade medel till sameby för åtgärder enligt 3 § viltskadeförordningen (2001:724) för att förebygga skador av rovdjur på ren.
Ersättning	av Sametinget lämnade medel till sameby eller renägare enligt 4 § viltskadeförordningen (2001:724) för förekomst av rovdjur.

Inventering

2 § Inventeringen skall ingå i länsstyrelsernas regionala förvaltningsansvar för rovdjuren. Inventeringsresultaten skall vara *direkt jämförbara* mellan län/områden med renskötsel och utgöra:

1. underlag för uppföljning av mål för rovdjursstammarnas status och utveckling,
2. underlag för Sametinget vid beslut om fördelning av ersättning för rovdjursförekomst i samebyarna,
3. underlag för Sametinget vid beslut om eventuella bidrag till förebyggande åtgärder för att förhindra skador av rovdjur på ren,
4. underlag vid uppföljning av effekterna av vidtagna skadeförebyggande åtgärder,
5. underlag vid planering av framtida skadeförebyggande åtgärder,
6. underlag vid Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om skydds jakt på rovdjur.

3 § För varg, björn, järv, lodjur och kungsörn skall årligen för varje sameby fastställas:

1. om föryngring av arterna förekommer samt antal föryngringar,
2. om arterna finns regelbundet (utan att föryngring förekommer),
3. om arterna uppträder tillfälligt eller inga observationer har gjorts,

För varg skall dessutom antalet individer fastställas.

4 § Naturvårdsverket skall senast den 15 januari fördela medel för inventeringar till länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Väster-norrlands och Dalarnas län.

Sametinget skall fördela de medel regeringen anvisar till respektive sameby för samebyarnas medverkan utifrån av Sametinget beslutade fördelningsprinciper.

Naturvårdsverket skall fördela medlen till länen utifrån de nyckeltal och den fördelningsmodell som fastställs av Naturvårdsverket efter samråd med länsstyrelserna.

Organisation

5 § Länsstyrelsen skall vara ansvarig för länets inventeringsverksamhet, som bedrivs i samarbete mellan länsstyrelsen och samebyarna. Ansvaret skall omfatta planering, genomförande, dokumentation inklusive registrering i den nationella rovdjursdatabasen¹, sammanställning, utvärdering och rapportering av inventeringsresultaten samt arkivering.

Länsstyrelsen skall ansvara för att personalen besitter relevanta kunskaper och att såväl egen personal som samebyarnas rovdjurssamordnare fortlöpande vidareutbildas.

Länsstyrelsen skall tillse att jävsförhållanden inte uppkommer vid val av länsstyrelsens fältpersonal.

Naturvårdsverket, eller den verket förordnar, har ansvar för utveckling, uppradering och underhåll av den nationella rovdjursdatabasen.

6 § Länsstyrelsen skall utse *en* rovdjursansvarig för länet samt den fältpersonal på myndigheten som är ansvarig gentemot de samebyar som har betesområden i länet och i angränsande delar i Norge.

Efter förslag från samebyn skall Sametinget utse och förordna *samebyns rovdjurssamordnare*. Därutöver får samebyn ha någon eller några personer som är kontaktpersoner för geografiskt åtskilda vintergrupper. Samebyns rovdjurssamordnare är kontaktperson gentemot länsstyrelsen.

7 § Inventeringar av rovdjur skall utföras årligen i varje sameby om inte annat beslutats av Naturvårdsverket efter samråd med Sametinget. Om snö- och väderförhållandena inte möjliggör inventeringsarbete, skall ett genomsnittligt inventeringsresultat för de närmast föregående tre åren användas för de områden som inte inventerats.

Område och metoder

8 § Inventeringsområdet omfattar de svenska samebyarnas totala betesområden i Sverige och Norge samt en zon på 5 km utanför detta område.

För samebyarnas betesområden i Norge ombesörjer norska myndigheter att information motsvarande den i Sverige tas fram och rapporteras till angräns-

¹ Den nationella rovdjursdatabasen kommer att vara i bruk fr.o.m. inventeringssäsongen 2002/2003.

ande länsstyrelse inom de tidsramar som gäller för denna författning. Vid eventuell förekomst i Finland inhämtas relevant information av länsstyrelsen från finska myndigheter.

9 § De inventeringsmetoder som skall användas för respektive djurart anges i *bilaga 1*.

Kvalitetssäkring och kriterier

10 § Länsstyrelsen är ytterst ansvarig för kvalitetssäkring av observationer av rovdjur.

Kvalitetssäkring av föryngring av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn sker på två nivåer. På nivå 1 fastställs om en bestämd observation uppfyller kriterierna för *en föryngring*. På nivå 2 fastställs *antal* föryngringar för arterna. Nivåerna definieras i *bilaga 1*. Länsstyrelserna får ge samebyarnas rovdjurssamordnare i uppdrag att kvalitetssäkra observationer på nivå 1.

Beträffande kungsörn får länsstyrelserna ge personer i kungsörnsgrupperna i uppdrag att kvalitetssäkra observationer på både nivå 1 och 2.

Personer som ges i uppdrag att kvalitetssäkra observationer på nivåerna 1 och 2 skall ha genomgått relevant utbildning i Viltskadecenters regi.

Kvalitetssäkringen görs gemensamt av länsstyrelsens fältpersonal och samebyns rovdjurssamordnare i samband med dokumentation och utvärdering av observationer.

Länsstyrelsens fältpersonal och samebyns rovdjurssamordnare skall under inventeringsperioden fortlöpande utbyta information om arbetets fortskridande.

11 § Föryngring av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn skall anges utifrån fastställda kriterier. Säkerheten skall för järv och kungsörn anges på en tvågradig skala (*säker* eller *sannolik* föryngring för järv och *lyckad häckning* eller *häckning med okänt resultat* för kungsörn). Varg, björn och lodjur skall anges endast med säkra föryngringar. Kriterierna definieras i *bilaga 1*.

Sekretess

12 § Uppgifter om lyor och boplatser av aktuella rovdjur omfattas av sekretess enligt 10 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100).

Dokumentation m.m.

13 § Dokumentation av rovdjursobservationer skall ske genom länsstyrelsernas fältpersonal och samebyarnas rovdjurssamordnare direkt i den nationella rovdjursdatabasen alternativt på blanketter/kartor. Registrering i den nationella rovdjursdatabasen skall ske fortlöpande.

Samtliga kvalitetssäkrade observationer samt andra relevanta observationer skall registreras i rovdjursdatabasen, varvid observationerna skall anges med koordinater i Rikets nät med en noggrannhet av minst 100 meter.

Efter inventeringsperioden skall länsstyrelsen utvärdera det samlade inventeringsresultatet, varvid förekomster och *antal* föryngringar skall redovisas. Sannolika föryngringar skall särredovisas.

Samebyarna skall beredas möjlighet att yttra sig över det preliminära inventeringsresultatet. Utvärderingen av inventeringsunderlaget skall samordnas mellan länen. Eventuella skiljaktiga uppfattningar skall redovisas av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen skall ombesörja att observationer i Norge och Finland dokumenteras på samma sätt som observationer gjorda i Sverige, om de kan påverka ersättningsnivåerna.

Redovisning

14 § Länsstyrelsens rovdjursansvariga skall senast den 1 juli lämna en preliminär skriftlig rapport till Sametinget och Naturvårdsverket avseende varg, björn, järv och lodjur och senast den 15 november en rapport med det samlade inventeringsresultatet som visar förekomst och antal föryngringar av nämnda arter och också kungsörn. Resultaten skall redovisas på läns- och samebynivå. I förekommande fall skall angränsande länsstyrelse i Sverige också redovisa relevanta resultat från fylken/län i Norge respektive Finland.

Samebyarna skall senast den 1 november till Sametinget redovisa hur medlen för inventeringarna använts.

Länsstyrelsens rovdjursansvariga skall senast den 1 februari till Naturvårdsverket redovisa hur inventeringsmedlen använts föregående år och vilka insatser som gjorts, inklusive inventeringens geografiska täckning (täckningsgraden gäller inventeringar utförda både av länsstyrelsen och av samebyarna), varvid femkilometersrutorna i Rikets nät skall utgöra geografisk enhet.

Viltskadecenter skall senast den 1 mars redovisa till Naturvårdsverket en sammanställning för hela landet uppdelad på län, som visar förekomst och antal föryngringar av rovdjuren under föregående år, varvid femkilometersrutorna i Rikets nät skall utgöra geografisk enhet.

Bidrag

15 § Skriftlig ansökan om bidrag för skadeförebyggande åtgärder skall tillställas Sametinget, som i varje enskilt fall skall begära in yttrande från länsstyrelsen.

Ersättning

16 § Ersättning enligt 4, 6 och 7 §§ viltskadeförordningen (2001:724) lämnas till sameby oavsett om renar dödas eller skadas av rovdjur och oavsett om renar påträffas döda eller skadade. Inget ansökningsförfarande krävs.

Medlen för rovdjursförekomst används för att kompensera samebyarna och enskilda renägare för förluster, skador och andra olägenheter som rovdjuren kan antas åsamka deras renar.

17 § Ersättning skall utgå för rovdjursförekomst inom samebyarnas betesområden.

För områden där gränserna inte är fastställda skall ersättning utgå till den sameby som haft renar betande i samlade vinterhjordar aktuell vintersäsong.

18 § Om en järvlya i en sameby ligger mindre än 5 km från en annan sameby, får ersättningen delas mellan samebyarna. Detsamma gäller om en varglya ligger mindre än 10 km från en annan sameby. Om spår av samma lodjursföryngring observeras i flera samebyar, får ersättningen delas mellan dem. Ersättningen fördelas lika mellan samebyarna, såvida inga särskilda skäl för annan fördelning föreligger.

19 § Om en föryngring eller en förekomst inte är säkert fastställd, kan ersättningsbeloppet reduceras med 25 %.

Om det i forskningsprojekt eller på annat sätt på ett tidigt stadium bekräftas att föryngring skett, men ungar senare under inventeringsperioden inte kan verifieras, kan likaså ersättningsbeloppet reduceras med 25 % för den föryngringen.

20 § Konstaterade fall av massdödande skall snarast anmälas till samebyn, länsstyrelsen och Sametinget. Skriftlig ansökan om ersättning skall inkomma till Sametinget senast 3 månader efter skadetillfället. Ansökan skall innehålla uppgifter om de skadade och dödade renarnas antal, kön, ålder samt ägare och vilken rovdjursart eller annan orsak som föranlett skadan. Länsstyrelsen skall i varje enskilt fall styrka uppgifterna om antal, kön och ålder samt orsak.

21 § Sametinget skall till regeringen lämna förslag till bidrags- och ersättningsbelopp enligt 3, 4, 6 och 10 §§ viltskadeförordningen (2001:724) och 15–20 §§ i dessa föreskrifter.

22 § Sametinget skall senast den 1 mars lämna en skriftlig sammanställning till regeringen över hur samebyarna använt erhållna inventeringsmedel föregående kalenderår samt hur Sametinget fördelat erhållna bidrags- och ersättningsmedel. Redovisningen skall vara uppdelad på dels ersättning för rovdjursförekomst, bidrag för skadeförebyggande åtgärder samt ersättning för massdödande fördelat på de olika rovdjursarterna, dels hur medlen fördelats på samebyar och län.

Ersättning som utbetalats för rovdjursförekomst i Norge och Finland samt bidrag och ersättning för skadeförebyggande åtgärder respektive massdödande i Norge skall särredovisas.

Dessa uppgifter skall också registreras i den nationella rovdjursdatabasen.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 juli 2002.

NATURVÅRDSVERKET

LARS-ERIK LILJELUND

Robert Franzén
(Viltförvaltningsenheten)

Inventeringens mål och metoder

Mål

Inventeringens mål är att fastställa de reproduktiva stammarnas totala storlek, dvs. antal årliga föryngringar av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn.

Enhetliga kriterier för föryngring och förekomst skall användas och arbetet skall så långt möjligt genomföras med samma metodik inom hela renskötselområdet och präglas av objektivitet, trovärdighet och hög precision.

Därutöver skall utbredning och förekomst fastställas utan hänsyn till antalet individer. Det innebär att i områden med inga eller få föryngringar av en art skall dokumentation ske även av övriga observationer för att spridning/tillbakagång skall kunna följas.

För varg skall därutöver inom samebyar fastställas: antalet individer, stationära djur, revirmarkerande par och familjegrupper.

Metoder

Inventeringsmetoderna kan indelas i passiva och aktiva. De aktiva är sådana som kräver fältarbete. För att uppnå bästa resultat krävs en kombination av flera metoder.

Användbara *passiva metoder* är:

- rovdjursobservationer
- jaktstatistik (inklusive skyddsjakt)
- fallvilt
- bytesdjur (renar och övriga tamdjur samt vilt) som dödas av rovdjur.

Användbara *aktiva metoder* är:

- fältinsatser för att verifiera observationer av varg, björn, järv och lodjur
- riktade fältinsatser för att verifiera lyor/boplatser av varg, järv och kungsörn
- rullande inventeringar
- riktade områdesinventeringar
- riktad spillningsinventering, insamling av löpblod från varg och annan provtagning.

Passiva metoder

Länsstyrelsen skall fortlöpande registrera observationer av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i den nationella rovdjursdatabasen. Därutöver skall länsstyrelsen fortlöpande i den nationella rovdjursdatabasen registrera de rovdjur som fålls med stöd av skyddsjaktbestämmelser och de tamdjur (utom ren), som dödas, skadas eller rapporteras saknade i samband med rovdjursangrepp.

I renkötselområdet skall dock länsstyrelsens fältpersonal registrera de renkadaver som påträffas under normalt fältarbete, varvid dödsorsaken skall anges i de fall den är känd. Även andra observationer som verifierar rovdjursförekomst skall dokumenteras, exempelvis en funnen vargdödad älg. Även björnspillning utgör en indikation på förekomst liksom björniden.

Aktiva metoder

Föryngring av varg

- Länsstyrelsen skall i den nationella rovdjursdatabasen fortlöpande registrera samtliga observationer av vargföryngringar.
- Därutöver skall familjegrupper, revrmarkerande par samt stationära vargar registreras.
- Vargföryngringar får dokumenteras redan på sommaren eller hösten genom olika typer av observationer av vuxna djur och/eller valpar.
- Dokumentation av vargföryngring på snö skall ske i huvudsak på motsvarande sätt som för lodjur. Inventeringsperioden får utsträckas till den 30 april för att bättre kunna fånga upp nyetablerade par. I områden med sådana skall även "löpblod" insamlas.
- Fastställandet av antalet individer i en föryngring/familjegrupp skall dock vara avslutat den 1 mars.

Föryngring av björn

- Länsstyrelsen skall i den nationella rovdjursdatabasen fortlöpande registrera samtliga observationer av björnhonor med ungar.
- Fältkontroller av observationer skall göras, där sådana bedöms meningsfulla, varvid det särskilt skall bedömas om det är årsungar eller äldre ungar i sällskap med björnhonan.
- Från varje föryngring skall det eftersträvas att ta spillningsprov eller annat prov från björnhonan.

Föryngring av järv (lyor)

- Länsstyrelsen skall i den nationella rovdjursdatabasen fortlöpande registrera samtliga observationer av järvföryngringar.
- Tidigare kända föryngringslokaler och potentiella föryngringsområden skall besökas årligen under mars-maj.
- Varje besök vid kända föryngringslokaler skall dokumenteras oavsett om observationer görs som tyder på aktivitet av järv eller inte. Observera att avsaknaden av spår också är ett resultat!
- Dokumentation av syn- eller spårobservationer av ungar skall eftersträvas.

- Från varje föryngring skall spillningsprov eller annat prov insamlas från det som bedöms vara järvhonan.
- Om osäkerhet beträffande föryngring fortfarande råder efter vårvinterns besök görs efterkontroll på försommaren innan ny växlighet försvårar arbetet.
- Observationer under barmarkstid av järvhonor med ungar är mycket ovanliga, och skall användas endast i de fall de är dokumenterade med foto eller video. Årsungar kan inte skiljas från vuxna djur utifrån synobservationer efter den 1 augusti.

Föryngring av lodjur

- Länsstyrelsen skall i den nationella rovdjursdatabasen fortlöpande registrera samtliga observationer av lodjursföryngringar.
- Fältkontroller av inkomna rapporter om lodjursföryngringar kan utföras på nivå 1 från första snön till och med den 14 februari.
- Från varje föryngring skall spillningsprov eller annat prov insamlas från det som bedöms vara lodjurshonan.
- I början av januari skall länsstyrelsen sammanställa och identifiera områden av högsta prioritet (i prioritetsordning: konstaterade aktuella föryngringar, områden mellan aktuella föryngringar, områden där föryngringar konstaterades under fjolåret, områden kring tidigare föryngringar, potentiella nya loområden, historiskt tomma områden).
- För att fastställa antalet föryngringar på nivå 2 genomförs riktat fältarbete och särskiljning under perioden den 10 januari – den 14 februari.
- I områden där det tidigare år funnits, eller kan förväntas finnas, flera lodjursföryngringar i närheten av varandra kan ”rullande inventeringar” göras. Länsstyrelsens fältpersonal bedömer i samråd med samebyns rovdjurssamordnare var detta skall göras. Rullande inventering innebär att en samebys betesområde/del av betesområde inventeras från öster till väster under säsongen. Insatsen skall vara så heltäckande att samtliga föryngringar fångas upp och att ytterligare insatser i området senare inte skall behöva utföras. Sådana inventeringar skall samordnas över samebygränserna, eftersom utbyte av rovdjur även sker mellan samebyarna.
- Ett alternativ till ”Rullande inventeringar” är ”Riktad områdesinventering”, varvid länsstyrelsen tillsammans med samebyn och de ideella organisationerna organiserar riktade, samordnade och samtidiga inventeringsinsatser till områden där flera observationer av föryngringar gjorts. Insatsen görs för att fastställa *antal* föryngringar genom att spåra ihop alternativt spåra isär de föryngringar man påträffar. Från föryngringsplatserna skall spillningsprover eller andra prover insamlas. Insatserna skall koncentreras till spår av föryngringar. Riktade områdesinventeringar skall genomföras med erforderligt antal personer under ett dygn med goda spårförhållanden. Ambitionen skall vara att *samtliga* föryngringar påträffas inom det inventerade området.

- Rullande inventeringar och riktade områdesinventeringar skall vara slutförda senast den 14 februari.
- Observationer under barmarkstid av lodjurföryngringar är mycket ovanliga, och skall användas endast i de fall de är dokumenterade med foto eller video.

Föryngring av kungsörn

- Tidigare kända revir/boplatser skall besökas årligen under häckningssäsongen (den 1 mars – den 31 augusti).
- Potentiella häckningsområden skall besökas under mars–april för att dokumentera spelflygande örnar eller andra observationer som kan tyda på revirhävdande par och/eller häckning.
- Bebodda boplatser skall besökas efter den 15 juni för att dokumentera häckningsresultat (antalet boungar eller flygga ungar).

Andra observationer än föryngring

Samtliga observationer av varg skall dokumenteras. I län eller delar av län där övriga arter befinner sig i en etableringsfas eller är på tillbakagång skall även andra observationer än föryngring dokumenteras. I övrigt skall regelbunden förekomst av de olika arterna redovisas på femkilometersrutor enligt Rikets nät.

Inventeringsperiod

Rapporterade observationer av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn skall kvalitetssäkras och dokumenteras av länsstyrelsen under hela året. Riktade fältinsatser för att fastställa antalet föryngringar får koncentreras till följande perioder:

- varg; den 1 oktober – den 30 april, samt på barmark under juli–augusti
- björn; den 15 april – den 15 oktober
- järv; den 1 mars – den 30 juni (barmarkskontroller i juni)
- lodjur; den 10 januari – den 14 februari
- kungsörn; den 15 juni – den 31 augusti.

Reproduktionscykel

Varje observation av föryngring skall kopplas till det år då föryngring skett:

- varg; den 1 maj – den 30 april
- björn; den 1 januari – den 31 december
- järv; den 1 mars – den 28 (29) februari
- lodjur; den 1 maj – den 30 april

- kungsörn; den 1 mars – den 28 (29) februari.

Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring av observationer av varg, björn, järv, lodjur och kungsörn skall göras i två steg som här benämns *nivåer*. Kvalitetssäkring får endast göras av personer med behörighet, förvärvat genom särskild utbildning².

- Nivå 1 I fält skall bekräftas att artbestämningen är korrekt och att föryngring är konstaterad.
- Nivå 2. Antalet föryngringar skall fastställas utifrån kvalitetssäkrade observationer på nivå 1.

Kvalitetssäkringen på *nivå 2* beträffande varg, björn, järv och lodjur får endast göras av länsstyrelsens fältpersonal.

En observation som verifierar en tidigare inte känd föryngring skall kvalitetssäkras av länsstyrelsens fältpersonal för att berättiga till ersättning.

Kriterier för att fastställa en föryngring

Varg

Föryngring av varg skall fastställas främst genom observationer av alfadjur och årsvalpar från födseln och fram till den 30 april året efter föryngringen.

Endast säkra föryngringar skall anges.

Föryngring av varg skall bedömas som **säker** om något av följande kriterier är uppfyllda³:

- observation före den 1 mars av minst fem vargar i sällskap eller sammanlagt inom ett revir (övriga villkor vid spårning se nedan),
- antalet vargar i ett revir är fler under den aktuella vintern jämfört med föregående vinter (gäller framför allt när det är färre än fem vargar i ett revir),
- valp/valpar observeras av fältpersonal eller rovdjurssamordnare eller dokumenteras i övrigt med foto el.dyl.,
- forskningsprojekt med radiopejling eller hantering av djur för märkning bekräftar att valpar fötts,
- valp tillvaratas/skjuts eller påträffas död,
- analys av en död varghonas inre könsorgan bekräftar att hon fött ungar,
- barmarkskontroll vid lya om samtliga fyra punkter a)–d) nedan är uppfyllda:
 - a) *Hålor*: grävda eller naturliga håll som bedöms ha utgjort lyan påträffas.

² De personer som kvalitetssäkrar uppgifter skall ha genomgått utbildning vid Viltskadecenter med godkänt resultat (gäller fr.o.m. inventeringssäsongen 2002/2003).

³ Kriterierna gäller inte om det finns övertygande bevis som motsäger att föryngring ägt rum.

- b) *Upptampade stigar/liggplatser*: kring lyan finns ett system av väl slitna stigar liksom ett flertal väl använda liggplatser med bortnött eller visnen tillplattad vegetation.
- c) *Bit-/rivmärken*: kvistar och pinnar etc. vid lyan är söndertuggade eller bär bitmärken efter valparnas vassa mjölktänder. Grävda gropar i marken och sönderrivna murkna stubbar förekommer också.
- d) *Spillning*: rikligt med spillning finns från valpar och vuxna djur.

Villkor som skall vara uppfyllda vid spårning för att bedöma antal vargar är:

- spårningar är gjorda före den 1 mars (gäller det totala antalet individer eller antalet individer inom ett revir),
- djuren har spårats "spårstämpel för spårstämpel" i minst 3 km,
- spåren är av samma ålder och vargarna har gått i samma riktning och följs åt.

I övriga fall skall det inte bedömas föreligga en föryngring.

Björn

Föryngring av björn får fastställas tidigast under maj månad, då björnhonor med årsungar lämnar idena, och fram till idegången på hösten.

Endast säkra föryngringar skall anges. Eftersom det efter den 1 augusti är svårt att säkert avgöra om en björnhona har årsungar eller ettåriga ungar skall alla observationer av björnhonor med ungar registreras oberoende av ungar- nas ålder.

Föryngring av björn skall bedömas som **säker** om:

- spår- eller synobservation görs av en björnhona med minst en årsunge eller äldre unge,
- forskningsprojekt med radiopejling eller hantering av djur för märkning bekräftar att ungar fötts,

eller om

- årsunge/äldre unge tillvaratas/skjuts eller påträffas död,
- analys av en död björnhonas inre könsorgan bekräftar att hon fött ungar,
- klomärken av klättrande björnungar, spillning etc. visar att björnungar fötts vid ett ide.

Järv

Föryngring av järv skall fastställas främst genom lokalisering av lyor under mars-maj.

Föryngring skall anges som: säker föryngring eller sannolik föryngring

Föryngring av järv skall bedömas som **säker** om:

- spår- eller synobservation av minst en järvunge görs vid lokalen (lyan eller dess närhet),

- järvunge tillvaratas/skjuts eller påträffas död vid lokalen,
- analys av en död järvhonas inre könsorgan bekräftar att hon fött ungar,
- forskningsprojekt med radiopejling eller hantering av djur för märkning bekräftar att ungar fötts.

Föryngring skall bedömas som sannolik om minst fyra av villkoren a)–f) nedan är uppfyllda:

- a) Känd lokal: lyeplatsen är känd sedan tidigare, då säker föryngring har konstaterats.
- b) Bytesdjur: rester från flera bytesdjur finns i lyan.
- c) Spillning: rikligt med spillning finns vid flera ”toaletter”.
- d) Liggplatser: i gångsystemet hittas liggplatser efter djuren; liggplatserna är mer nedisade och släta än övriga delar av lyan; bäddar av ris, kvistar och mossor kan förekomma.
- e) Ullhår: i liggplatserna, i gångsystemen, på stenar, på kvistar m.m. finns rikligt med ljust ullhår från järv.
- f) Bitmärken: kvistar som varit exponerade i lyan är söndertuggade/-rivna eller bär bitmärken efter ungar eller järvhona; andra föremål, som t.ex. renhorn, kan också bära bitmärken.

eller om samtliga villkor nedan är uppfyllda:

- lyeplats/lyehål har hittats,
- lokalen är känd sedan tidigare då säker föryngring också har konstaterats,
- vid minst tre besök med goda spårförhållanden (minst ett spårdygn) har järvspår till och från lyan observerats som visar att lyehålet används regelbundet (varje dygn). Besöken skall ha gjorts över minst en treveckorsperiod under mars–maj.

Om ovanstående krav inte är uppfyllda skall det inte bedömas föreligga en föryngring.

Lodjur

Föryngring av lodjur skall fastställas främst genom observationer av lodjurs-honor som åtföljs av ungar.

Endast säkra föryngringar skall anges.

Föryngring av lodjur skall bedömas som **säker** om

- det är spår efter *två eller flera lodjur* som går tillsammans och *samtliga* tre villkor nedan är uppfyllda:
 - a) Spårningen är gjord senast den 14 februari.
 - b) Djuren har spårats ”spårstämpel för spårstämpel” i minst 3 km.

- c) Spåren är av samma ålder och lodjuren har gått i samma riktning och följts åt.

Andra iakttagelser som var för sig verifierar lodjursföryngring är:

- lodjursunge tillvaratas/skjuts eller påträffas död,
- analys av en död lodjurshonas inre könsorgan bekräftar att hon fött ungar,
- forskningsprojekt med radiopejling eller hantering av djur för märkning bekräftar att ungar fötts.

Om ovanstående krav inte är uppfyllda skall det inte bedömas föreligga en föryngring.

Kungsörn

Påbörjad häckning av kungsörn får fastställas tidigast under april månad då ruvning påbörjas. Om häckning fullföljts kan fastställas tidigast efter den 10 juni.

Häckning skall anges som: lyckad häckning eller häckning med okänt resultat.

Häckning av kungsörn skall bedömas som ***lyckad*** om:

- synobservation görs i boet av minst en unge som är minst sex veckor gammal (mest bruntecknad),
- synobservation görs före den 1 september av minst en flygg unge i känt revir,
- kungsörnunge tillvaratas eller påträffas död före den 1 september i eller invid bo eller inom revir.

Häckning av kungsörn ***med okänt resultat*** skall bedömas föreligga om:

- synobservation görs i boet av minst en unge som är yngre än sex veckor (mest vittecknad).

Kriterier för att fastställa antal föryngringar

Relevant information från forskningsprojekt om märkta djurs rörelser skall beaktas.

Varg

- Då två eller flera observationer av föryngringar förekommer relativt nära varandra skall spårloporna av *revirmarkerande* vargar lokaliseras samtidigt genom parallella sammanhängande spårningar och/eller riktade områdesinventeringar. I båda fallen måste spåren av revirmarkerande vargar spåras ihop/isär.
- Alla observationer i närheten av varandra antas härröra från samma föryngring tills dess annat är visat genom särskiljning enligt ovan eller DNA-analys.

- Då riktade områdesinventeringar eller andra särskiljningsåtgärder skett skall de redovisas på kartor där även möjliga felkällor anges.
- Antal vargar i olika grupperingar skall inte utgöra kriterium för att det är olika föryngringar.
- I absoluta undantagsfall och då det inte varit möjligt att genomföra ”riktade områdesinventeringar” eller andra särskiljningsåtgärder får antalet föryngringar bedömas utifrån inbördes avstånd av kvalitetssäkrade observationer. Olika observationer inom ett avstånd av 100 km och inom en yta av 2 000 km² kan bekräfta samma föryngring.

Björn

- Alla observationer av björnhonor med ungar i närheten av varandra skall antas härröra från samma föryngring tills dess annat är visat genom avståndet mellan kvalitetssäkrade observationer eller utifrån kombinationen avstånd/observationsdag eller efter DNA-analys av spillning eller andra prover.
- Olika antal ungar tillsammans med en hona skall inte utgöra ensam grund för bedömningen att det är olika föryngringar.
- Antalet föryngringar skall fastställas som ett *lägsta* antal för länet.

Järv

- Om en järvhona med ungar observeras under sommaren inom 10 km från en känd lya skall observationen bedömas ”tillhöra” den tidigare kända föryngringen. Om en sådan sommarobservation skall utgöra kriterium för ny föryngring, skall DNA-analys bekräfta att det rör sig om olika föryngringar.

Lodjur

- Då två eller flera observationer av föryngringar förekommer intill varandra skall spårloporna av familjegrupperna lokaliseras samtidigt genom parallella sammanhängande spårningar.
- Alla observationer i närheten av varandra antas härröra från samma föryngring tills dess annat är visat genom samtidig spårning och särskiljning eller DNA-analys av prover.
- Då riktade områdesinventeringar skett skall de redovisas på kartor, där även möjliga felkällor skall anges.
- Olika antal djur i grupper av lodjur i ett område skall inte utgöra ensam grund för särskiljning av föryngringar.
- I absoluta undantagsfall och då det inte varit möjligt att genomföra ”riktade områdesinventeringar” eller andra särskiljningsåtgärder, kan antalet föryngringar bedömas utifrån inbördes avstånd av kvalitetssäkrade observationer. Olika observationer inom ett avstånd av 25 km kan bekräfta samma föryngring.

Allmänna råd

Bestämmelserna i Viltskadeförordningen (SFS 2001:724) och dessa föreskrifter innebär att det ersättningssystem som infördes från den 1 januari 1996 för att kompensera rennäringen för rovdjurens förekomst i renskötselområdet regleras.

Till grund för bestämmelserna ligger bl.a. betänkandet *Sammanhållen rovdjurspolitik* (SOU 1999:146), propositionen *Sammanhållen rovdjurspolitik* (2000/01:57) och *Miljö- och Jordbruksutskottets* betänkande 2000/01: MJU 9 samt riksdagsbeslut (rskr. 2000/01:174).

Definitioner (till 1 §)

Massdödande

I Sametingets och Naturvårdsverkets gemensamma förarbete till det ersättningssystem som infördes 1996 föreslogs att det inte skulle räcka med att ett visst antal renar har dödats inom en angiven tid, för att en situation skall kunna klassas som massdödande. Det hela måste också ha utspelats inom ett område på högst 1 km². Detta bör vara vägledande vid hantering av rapporterade fall av detta slag.

Fördelning av medel till länsstyrelserna (till 4 §)

Tillgängliga medel för såväl administration som fältarbete bör fördelas utifrån:

- de av länsstyrelsen fastställda regionala delmålen för rovdjursstammarna (gäller då sådana antagits av länsstyrelsen och fastställts av Naturvårdsverket),
- länets skogs- och fjällareal (lämpliga habitat),
- antal rovdjursarter som uppträtt i länet under de närmast föregående tre åren (differentiering mellan arterna beroende på artens hotstatus nationellt och i länet, tidsåtgång för fältarbete etc.),
- antalet rovdjursföryngringar som dokumenterats i länet under de närmast föregående tre åren,
- akut behov av uppföljning av mer utsatta arter (främst varg och järv) i särskilda områden,
- antalet samebyar med betesrätt i länet,
- om länet berörs av åretruntmarker eller bara vinterbetesmarker,
- hur många av länets samebyar som har konventionsområdena i Norge och områdenas storlek och tillgänglighet.

Organisation (till 6 §)

Flera länsstyrelsetjänstemän bör arbeta tillsammans med flera samebyar. Varje sameby bör dock veta vilken tjänsteman på länsstyrelsen som är byns "egen" kontaktperson.

Riktade fältinsatser m.m.*Järv*

Föryngring av järv kan fastställas från det att ungarna föds i lyan vid månads-skiftet februari–mars, till dess de lämnar lyan tillsammans med honan i slutet av april eller i maj samt under den närmaste tiden därefter. Under denna tid bör tidigare kända föryngringslokaler och potentiella föryngringsområden besökas. Så länge föryngring inte är säkert fastställd bör ytterligare besök göras.

Vid dokumentation bör varje revir ges ett unikt nummer som behålls år från år även om ingen föryngring sker. Helt nya revir bör ges nya nummer. Lye-platsernas exakta lägen bör anges med koordinater i Rikets nät och omfattas av sekretess.

Vid inventeringsarbete i kända lokaler och i andra områden bör störningar vid lyeplatsen undvikas så att inte honan flyttar med ungarna till en annan lye-plats. Flyttning kan påverka överlevnaden hos ungarna och dessutom försvåras inventeringen, eftersom en ny lyeplats måste återfinnas. Alla kontroller bör därför, så långt det är möjligt, göras på avstånd med hjälp av kikare. Mot slutet av lyeperioden kan synobservationer av ungar göras vid lyan. När honan och ungarna flyttar från lyan kan spår av ungar ibland dokumenteras. Spårstämplarna efter ungararnas framfötter är i april–maj ca 7–10 cm och från vuxna honor 11,5–14 cm. Ungarna har också kortare steglängd och har ofta en ”oregelbunden” gångart.

I de fall där säker föryngring inte har kunnat fastställas under snösäsongen, men där det finns misstanke om att föryngring skett, bör efterkontroll göras på lyeplatsen. Vid sådan efterkontroll av platsen för en sannolik järvlva bör gångsystem m.m. granskas noga. Efterkontrollen bör göras när det fortfarande finns snö kvar på platsen, men då måste gångsystemet grävas ut, vilket kan vara mycket arbets- och tidskrävande. Man bör vara uppmärksam på möjligheten att det kan finnas ull från bytesdjur, exempelvis hare, i lyan. För att lättare kunna göra kontrollen bör den göras i omedelbar anslutning till snösmältning och innan ny växtlighet döljer spårtecken och försvårar arbetet.

Efterkontrollen är ett komplement till arbetet under vårvintern och bör inte ersätta detsamma. Sekundärlya kallas en tillfällig lya dit järvhonan flyttat med ungarna efter det att de lämnat födelselyan.

Synobservationer av järvhonor med ungar bör värderas med stor försiktighet, särskilt om observation gjorts av endast två järvar i sällskap. Sommarobservationer av järvhonor med ungar bör vara dokumenterade med foto eller video.

Lodjur

Riktade fältinsatser för att fastställa antalet lodjursföryngringar bör koncentreras till perioden den 10 januari – den 14 februari. Alla spårloppor bör följas så långt att det går att avgöra om löpan härrör från ett ensamt djur eller från flera djur i sällskap. Spårning ”spårstämpel för spårstämpel” i minst 3 km, helst på skidor/till fots, bör eftersträvas. När det inte är möjligt att göra så långa spårningar bör orsaken noteras.

Kvalitetssäkring (till 10 §)

Uppdrag att kvalitetssäkra observationer bör ges efter formellt beslut av länsstyrelsen.

Kriterier (till 11 § samt avsnitt om kriterier i bilagan)***Järv***

Spillning av järvhonor bör insamlas från alla kända föryngringar. Det bör särskilt göras om en hona med ungar konstateras i ett område, där ingen lya är känd på mindre avstånd än 10 km.

Lodjur

Vid misstanke om att två eller flera föryngringar av lodjur överlappar eller förekommer intill varandra, bör spårlopporna av familjegrupperna lokaliseras samtidigt för *särskiljning*.

Antalet föryngringar (nivå 2) bör i första hand fastställas genom att förmodade eller misstänkta föryngringar spåras samtidigt. I andra hand bör ringning eller avskärning användas, men både ringning och avskärning är mera osäkra, eftersom felkällorna kan vara många. Avståndskriterium får användas endast i absoluta undantagsfall.

Sekretess (till 12 §)

Ansvaret för att känsliga uppgifter hos länsstyrelsen om stora rovdjur och kungsörn inte kommer i orätta händer ligger i första hand på fältpersonalen. Boplatser av kungsörn bör inte röjas, eftersom sådana detaljerade uppgifter inte påverkar ersättningen till samebyarna. Stor försiktighet bör iaktas då det gäller vargars positioner inom ett revir under senvåren och sommaren, så att inte platsen för en eventuell lya avslöjas.

Dokumentation m.m. (till 13 §)

För utbyte av information, utvärdering av resultat m.m. bör återkommande möten hållas.

Möten mellan länsstyrelsens fältpersonal och samebyarnas rovdjursansvariga för att stämma av inventeringen av främst lodjur och järv bör göras under senare delen av inventeringsperioderna.

Utvärderingsmöte bör hållas för samordning av organisationen och diskussion om eventuella förändringar av metodik m.m. Möten motsvarande dem som årligen hållits i Storuman bör under en inledande fas hållas årligen, senare sannolikt med ett par års mellanrum.

Redovisning (till 14 §)

Antalet föryngringar bör årligen redovisas fördelade på län och samebyar som följer:

NFS 2002:15

Varg	antal säkra föryngringar
Björn	antal säkra föryngringar (= minimiantal för länet)
Järv	antal säkra respektive sannolika föryngringar
Lodjur	antal säkra föryngringar

Kungsörn antal lyckade häckningar respektive häckningar med okänt resultat.

Föryngringar som delas mellan samebyar, län eller länder bör tydligt särredovisas.

Om föryngring inte dokumenterats i en sameby skall regelbunden/tillfällig förekomst redovisas.

Underlag bör redovisas som kan visa arternas utbredning och reproduktion i länet med femkilometersrutorna i Rikets nät som geografisk enhet. I områden som saknar förekomst bör inventeringsinsatsen redovisas. Av den bör framgå om frånvaron av förekomst beror på att området inte inventerats.

Ersättning (till 16 §)

Medel till samebyarna fördelas inom samebyn på sätt som byn beslutar.